

1. Hyrje

Cilat janë sfidat për mësuesit e MGJP-së? Një përgjigje e detajuar e kësaj pyetjeje, ashtu siç edhe tregohet në pjesën 2 B, sjell përfundime të ndryshme në vende të ndryshme emigrimi, pavarësisht nga përfshirja e mësimit të gjuhës së prejdardhjes në sistemin e rregullt shkollor. Por padyshim që ka edhe pika të përbashkëta. Nënkapitujt e mëposhtëm trajtojnë më hollësisht nëntë prej tyre; disa prej të cilave janë bërë tashmë të njohura në kapitullin 1A, kurse të tjerat do të thellohen në kapitujt në vazhdim. Qëllimi është që t'i bëjë sfidat në fjalë më të dukshme, për të mbështetur mësuesit në arritjet e tyre dhe për t'i ndërgjegjësuar ata për sa u përket mbingarkesave të mundshme.

2. Kushte të përgjithshme, strukturat e shkollës

Mësimi i gjuhës së prejdardhjes, në shumicën e vendeve, landeve, kantoneve dhe komunave mund të përzgjidhet vullnetarisht nga dy deri në katër orë (më rallë) në javë. Ky mësim ofrohet dhe organizohet, ashtu si u paraqit më i detajuar në kapitullin 1A.3, ose nga institucionet arsimore të vendit pritës, nga konsullata, ose nga ambasada e vendit të prejdardhjes, ose nga sponsorizimet joqeveritare (shoqata, fondacione etj.). Në varësi të sponsorizimeve, zakonisht ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme edhe kushtet e punësimit, edhe pagat e mësuesve të MGJP-së. Një studim në Zvicër (Calderon, Fibbi, Truong, 2013) tregon se niveli i pagës për çdo leksion lëviz nga 0 deri në 100 franga zvicerane. Në varësi nga lloji i sponsorizimit (po ashtu edhe nga numri i nxënësve), disa mësues të mësimit të gjuhës së prejdardhjes e ushtrojnë profesionin e tyre si punë kryesore, dytësore ose madje edhe si punë vullnetare.

Në lidhje me instrumentat e përgjithshëm mësimorë, kërkesat dhe pritshmërinë, mësuesi i MGJP-së duhet të orientohet me kërkesat ligjore të vendit të emigrimit, planin mësimor të vendit të prejdardhjes si dhe me pritshmëri të ndryshme (p.sh. nga institucionet zyrtare, kolegët e vendit pritës ose nga prindërit dhe

nxënësit) (shih edhe kapitullin 1A.2, qëllimet e MGJP-së, si dhe formulimin në kapitullin 2B.2). Kjo mund të çojë në konflikte luajaliteti dhe në probleme, nëse prindërit me parime të forta kombëtare, nxisin më fortë tek ata ndjenjën e patriotizmit. Por kurrikula e vendit pritës pa dyshim që luan një rol të rëndësishëm për një edukim sa më tolerant dhe një mirëkuptim të ndërsjellë. E rëndësishme është që mësuesi i mësimit të gjuhës së prejdardhjes të mbajë një qëndrim të qartë dhe të pajtueshëm edhe ndaj prindërve dhe kolegëve.

Mësimi i gjuhës së prejdardhjes, zakonisht zhvillohet jashtë orarit të rregullt shkollor dhe ka shumë pak ngjashmëri me mësimin e zakonshëm nëpër shkolla. Mësimi zhvillohet në ndërtesa të shkollave të ndryshme, ose komuna dhe pjesërisht në vende papërshtatshme dhe të pajisura jo mjaftueshëm. Të paktën, për sa u përket tri kushteve të para, një mësues i vetëm nuk mund të bëjë shumë ndryshime. Krahas bisedimeve të drejtpërdrejta me personat përgjegjës në komuna dhe shkolla ia vlen, t'u drejtohesh shoqatave profesionale, sindikatave si dhe institucioneve të larta, për të siguruar dhe arritur kushte të përgjithshme më të mira. Kushtet e pafavorshme, të përmendura dhe më lart, mund të çojnë në probleme motivimi, si për nxënësit ashtu dhe për mësuesit. Përveç bisedimeve dhe marrëveshjeve të sipërpërmendura, një masë e mirë në lidhje me problemin e motivimit, do të ishte dhe dhënia e një mësimi sa më interesant dhe sa më tërheqës, gjë që bëhet shtysë e motivim si për nxënësit ashtu dhe për mësuesit.

Nëse të paktën arrihen bashkëpunime individuale me shkollat ose me mësuesit e mësimit normal mund të thuhet se kjo gjë nuk ndihmon thjesht në motivimin, por edhe në zhvillimin gjuhësor dhe psiko-social të nxënësve.

Sugjerime të ndryshme në lidhje me këtë ofron kapitulli 12, konkretisht modelin e një udhëzuesi, me anë të të cilit mund të paraqiteni tek institucioni shkollor. Krahaso dhe këshillat konkrete për të ardhurit e rinj në mësimin e gjuhës së prejdardhjes nga Valeria Bovina në kapitullin 1B.5.

3. Përgatitja dhe ndihmesa në lidhje me detyrat si mësues i gjuhës së pre-jardhjes

Mësimdhënësit e MGJP-së e kuptojnë shpejt se mësimi i gjuhës së pre-jardhjes ndryshon shumë nga mësimi normal në shkolla. Këto ndryshime, ndër të tjera, përfshijnë: mësim në shumë klasa, grupe ekstremisht heterogjene, kufizim të orëve mësimore për çdo javë, nxënës, që kanë qenë përshtatur me një metodë mësimore të hapur dhe individuale, mjete mësimore të munguara dhe të papërshtatshme, përfshirje të paktë në sistemin normal shkollor etj.

Ndaj këtyre ndryshimeve, mësimdhënësit e MGJP-së nuk janë të përgatitur. Lidhur me këtë, atyre iu duhen ndihma orientuese dhe mbështetje në formën e kualifikimeve të mëtejshme apo informacioneve të tjera.

Një shembull i mirë për këtë paraqet moduli i detyrueshëm «Hyrje në sistemin shkollor të Cyrihut», i cili shpjegohet në kapitullin 14 A.3. Përveç kësaj hyrjeje të parë të koncepteve themelore, është gjithashtu e rëndësishme të njohim nga afër pikat e forta, siç janë pedagogjia, didaktika dhe metodika, çështjet specifike të planit mësimor dhe mundësitë e bashkëpunimit me mësimin normal. Për këtë gjë janë të nevojshme kualifikimet e mëtejshme, të ofruara nga ana e vendeve të emigrimit dhe të origjinës (krahaso me kapit. 14). Shpresojmë që ky libër pune (ndër të tjera me ndihmën e impulsive të diskutimit në pjesën C të çdo kapitulli) të mund të jetë i dobishëm gjatë përdorimit. Thelbësore mbeten padyshim kontaktet e mira dhe të vazhdueshme me kolegët e mësimin të gjuhës së pre-jardhjes, me mësues të tjerë të mësimin të rregullt e normal, gjithashtu edhe me autoritetet dhe përgjegjësit e shkollës në vendin emigrimit.

4. Meditimi kulturor dhe ndërmjetësi-mi si aspekt i ri i qëllimit profesional

Çdo mësues kujdestar, qoftë në vendin e pre-jardhjes, qoftë në atë të emigracionit, ka një qëllim të qartë profesional. Kompetencat që duhen për këtë, mundësohen më së shumti nga trajnimet e mësimdhënësve. Nëse dikujt do t'i duhet të shkojë të punoj si mësues i MGJP-së jashtë shtetit, ai do të haset me detyra të reja, për të cilat nuk është ende i kualifikuar. Këtu përfshihen raste të shumta të ndërmjetësimin dhe meditimit midis mësuesve dhe prindërve (ose dhe raste të tjera) të vendeve të emigracionit. Mësuesit e MGJP-së me njohuri të mira të gjuhës së vendit, mund të vërtetojnë se shumë shpejt mund të kërkojnë si përkthyes gjatë bisedimeve me prindërit. Kjo gjë mund të vlejë sidomos, nëse bëhet fjalë për nxënës të cilët janë të njohur si për mësuesit e MGJP-së, ashtu

edhe për mësuesit e tjerë të mësimin të zakonshëm. Kuptohet që në biseda të tilla bëhet fjalë për përkthime të lehta. Nuk do të ishte aspak korrekte, nëse mësuesit e MGJP-së, të thirrur për të ndihmuar në përkthim, të paguheshin për kohën dhe punën e tyre. Edhe nëse mësuesit e MGJP-së përkthejnë në situata të ndryshme, në të cilat janë përfshirë nxënës të pan-johur prej tyre, ata luajnë rolin e një ndërmjetësi apo të një përkthyesi kulturor. Duke qenë se nga njëra anë ata e njohin sistemin shkollor vendor dhe pritshmëritë e tyre, dhe nga ana tjetër edhe bagazhin kulturor të familjes dhe edukimin kulturor të nxënësve, ata mund të krijojnë ura të vlefshme, të plotësojnë boshllëqet gjatë informimit dhe t'i ofrojnë ndihmë si mësuesve kujdestarë ashtu edhe prindërve.

E rëndësishme veçanërisht është transmetimi dhe tematizimi i normave dhe parashikimeve të pashkruara, të vlefshme në vendet e emigrimit, të cilat për prindërit e emigruar nga familje më pak të arsimuara, nuk janë të njohura fare.

Këtu përmblihen rregullat e pashkruara, por të vetë-kuptueshme në lidhje me kohën "e duhur" se kur fëmijët e vegjël dhe të rriturit duhet të flenë, se çfarë duhet të hanë fëmijët, si duhet të merresh me detyrat e shtëpisë dhe mjedisin mësimor etj. Të informohesh për të tilla gjëra dhe t'i përcjellësh informacionet më tej, përbën një detyrë shumë të rëndësishme të mësuesve të MGJP-së.

Nëse mësuesi i MGJP-së njih mjaftueshëm sistemin shkollor vendor dhe «rregullat e pashkruara» të sipërpërmendura, ai mund të organizojë (mundësisht në bashkëpunim me shkollat vendore) takim me prindërit duke i informuar ata në lidhje me vlerat, qëndrimet dhe pritshmërinë e shkollave në vendet e emigracionit. Si përfundim mund të themi gjithashtu se tejet e rëndësishme është edhe fakti se vetëm njohja e dy gjuhëve nuk është e mjaftë të punosh si përkthyes. Sidoqoftë e rëndësishme është të mos mbingarkohesh me detyra me përgjegjësi të interpretimit ndërkulturor dhe të trajtosh me kujdes raste përkatëse.

5. Rëndësia dhe përfitime të MGJP-së

Një ndër sfidat e punës si mësues i MGJP-së është edhe fakti i të qenit i qartë dhe i vetëdijshëm ndaj rëndësisë, rolit dhe përfitimeve të këtij mësimi. Ne do të ndalemi vetëm në katër aspekte.

a) Rëndësia e MGJP-së për zhvillimin e bilaritetit

Mësimi i gjuhës së prejdardhjes jep një ndihmesë të rëndësishme për zhvillimin e aftësive të dyanshme (të lexuarit dhe të shkruarit janë edhe në gjuhën e parë). Për të mësuar gjuhën e prejdardhjes në variantin gjuhësor standard të shkruar dhe për të arritur një shkrim sa më të plotë të të dyja gjuhëve, mund të thuhet se MGJP-ja mbetet më shumë a më pak i vetmi shans. Kjo vlen sidomos për nxënësit me familje më pak të arsimuara, në të cilat flitet kryesisht gjuhë dialektore dhe shumë pak lexohet e shkruhet.

Duke i ushtruar këto aftësi gjatë MGJP-së, fëmijët dhe të rinjtë në fjalë mund të bëhen përdorues kompetentë në gjuhën e tyre amtare. Kështu ata marrin dhe zhvillojnë një aftësi të veçantë e të rëndësishme si dhe një pjesë të integruar të identitetit të tyre dykulturore. Prandaj mësimi i gjuhës së prejdardhjes ua largon atyre rrezikun për të mos e humbur lidhjen me gjuhën e shkruar dhe për të mos mbetur analfabete në gjuhën e parë. Përveç kësaj fëmijët dhe të rinjtë me familje të emigruara, në të vërtetë kanë një fjalor, me anë të së cilit mund të përballojnë pa problem situata gjuhësore dhe familjare të jetës së përditshme. Por kur vjen puna për t'u angazhuar me tema më të komplikuar dhe tekste të vështira, ata hasin shumë vështirësi.

MGJP-ja para së gjithash ka një funksion të rëndësishëm, konkretisht të zgjerimit të fjalorit të gjuhës amtare dhe për ta bërë atë sa më të përdorshëm dhe funksional edhe në çështjet lidhur me shkollën.

Kjo gjë mund të mënjanojë edhe aspektin problematik të fjalorit, i cili duhet pasur parasysh: fjalori individual familjar e i përditshëm është i pranishëm kryesisht në gjuhën amtare, kurse fjalori akademik më tepër në institucionet shkollore dhe në gjuhën zyrtare.

Të dyja funksionet, siç janë zgjerimi i aftësive dhe i një fjalori sa më të gjerë në gjuhën amtare, duhet të diskutohen me nxënësit dhe prindërit e tyre, në mënyrë që ata të jenë të vetëdijshëm për rëndësinë që ato mbartin

b) Ndhimesa për një shoqëri shumëgjuhëshe

MGJP-ja mund të japë një ndihmesë të rëndësishme në zbatimin e dy postulateve gjuhësore të Bashkimit Evropian. E para ka të bëjë me përfitimin e së paku të dy gjuhëve të huaja, kurse e dyta kërkon nxitjen e shumëgjuhësisë derisa të gjithë shtetasit të kenë njohuri jo vetëm në gjuhën e tyre amtare, por së paku të zotërojnë edhe dy gjuhë të tjera (krah. Bashkimi Evropian, 2005: shih bibliografinë). Kusht i domosdoshëm për zgjidhjen e këtij pretendimi është që sistemi shkollosor i zakonshëm të ofrojë kushte të përshtatshme për mësimin e gjuhës së prejdardhjes dhe t'i informojë prindërit vazhdimisht për këtë gjë dhe rëndësinë që ajo sjell.

c) Rëndësia për fushën e Language Awareness/ndërgjegjësimit ndaj gjuhës

Të rritesh mes shumë gjuhëve është veçanërisht produktive, nëse këto gjuhë përftohen edhe në shkollë, gjë që nënkupton të lexuarit, të shkruarit, të zotëruarit e varianteve standarde apo të një fjalori të gjerë, si dhe ndërgjegjësimin ndaj gjuhës.

Në këtë aspekt MGJP-ja luan një rol të rëndësishëm, të cilin shkollat e zakonshme nuk mund ta arrijnë. Mësimi i gjuhës së prejdardhjes mund të japë një ndihmesë veçanërisht të madhe, në një aspekt shumë të rëndësishëm, siç është dhe Language Awareness/ndërgjegjësimi ndaj gjuhës.

Duke qenë se nxënësit e MGJP-së qysh në fillim zotërojnë së paku dy gjuhë (gjuhën amtare; gjuhën e vendit të emigrimit ose ndoshta edhe gjuhët e huaja që ofron shkolla), në mësimin e gjuhës së prejdardhjes mund dhe duhet të ofrohen mundësi të ndryshme të krahasimit dhe reflektimit të gjuhëve. Këto shtypa interesante dhe tërheqëse të të mësuarit i ndihmojnë nxënësit për t'i ndërthurur më mirë gjuhët me njëra-tjetrën.

Këtu mund të përmenden efektet pozitive të punës në fushën e Language Awareness/ndërgjegjësimin ndaj gjuhës, të cilat janë të njohura prej kohësh duke u mundësuar nxënësve prej vitesh mbajtjen e një dokumentimi gjuhësor në mbarë Evropën. Nga katalogu i gjerë i këtyre efekteve të James&Garett (1992), kemi zgjedhur sigurisht disa prej tyre që vlejnë gjithashtu edhe për krahasimin midis gjuhëve gjatë MGJP-së:

- Të ngjallësh kureshtje dhe interes ndaj gjuhëve
- Të përmirësosh aftësitë gjuhësore mënyrën e të mësuarit të gjuhës
- Të nxisësh interesin dhe pranimin e diversitetit gjuhësor

- Të rritësh ndërgjegjësimin dhe krenarinë për shumëgjuhësisë tënde
- Të zgjosh dhe të forcosh dëshirën dhe motivimin për të mësuar gjuhën e huaj
- Të mbash një qëndrim vlerësimi për gjuhët dhe kulturat e tjera
- Të nxitësh aftësitë e vëzhgimit dhe analizës së gjuhës(ve) dhe të komunikimit
- Të ndërtohet aftësinë metagjuhësore

d) Përfitimet e mësuesve të MGJP-së

Puna si mësues i MGJP-së nuk është vetëm sfiduese por edhe e dobishme. Përvojat e ndryshme me detyrat gjatë punës pedagogjike, si dhe me ato që kanë të bëjnë me kulturën e vendit të emigrimit, ofrojnë një mundësi unike për të përforcuar më tej kompetencat transkulturore dhe, nëse është e nevojshme, për t'i përfshirë ato në një detyrë të re në profesionin e mësuesit.

6. Një sfidë e veçantë: Përfshirja individuale në vendin e emigrimit

Mësuesit që në bazë të një marrëveshjeje e ushtrojnë profesionin e tyre për një kohë të caktuar në vendin e emigrimit duhet që brenda kësaj kohe të integrohen në këtë vend por njëkohësisht të kenë parasysh edhe kohen e kthimit të tyre. Kjo gjë nënkupton se bashkimi familjar nuk është i mundur dhe se bashkëshortët jetojnë larg nga njëri tjetri, ashtu si dhe fëmijët jetojnë të ndarë nga prindërit e tyre. Mësuesit e MGJP-së nuk janë pjesë e një stafi të cilët shihen e takohen çdo ditë, por lëvizin nga njëra shkollë në tjetrën. Ata mbajnë një shkallë të lartë përgjegjësie personale. Kjo do të thotë se ata janë në kontakt me shumë persona përgjegjës dhe kompetent dhe duhet të orientohen me strukturat, rregullat dhe normat si dhe duhet të respektojnë kërkesat e tyre. Pasi të kenë gjetur vendstrehimin e duhur dhe të përshtatshëm, ata duhet të krijojnë marrëdhënie sociale në mjedisin ku ata jetojnë dhe njëkohësisht të kujdesen për mbarëvajtjen e këtyre kontakteve të krijuara. Njohuri të mira të gjuhës kombëtare, marrja përsipër e rrezikut, kureshtja, të qenit i shoqërueshëm, aftësia rezistuese janë kushte të domosdoshme për të qenë sa më të suksesshme takimet në shkollë dhe në kontekstin shoqëror. Nëse këtyre faktorëve nuk u kushtohet vëmendja e duhur, por dominojnë treguesit ekonomik apo arsytet e marr-

jes në punë të mësuesve të MGJP-së, do të kishim pasoja të atilla si: izolim, ngarkesë psikologjike dhe sëmundje.

Rekomandohet se para marrjes në ngarkim të detyrës, çdokush duhet të informohet për vendin e emigrimit dhe kushtet e punës në mënyrë që të jetë i përgatitur në lidhje me rrethanat që e presin. Veçanërisht të rëndësishme janë njohuritë gjuhësore të vendit të emigrimit (në disa vende kërkohet niveli B1 sipas standardit të përbashkët evropian) dhe një vendbanim i siguar.

7. Heterogjeniteti si mundësi dhe sfidë

Një tregues i dukshëm i klasave të MGJP-së, është numri i madh i heterogjenitetit mbi të gjitha në aspektin gjuhësor dhe biografik. Përgjegjëse për këtë gjë janë rrethanat historike, demografike si dhe rrethanat të tjera. Për heterogjenitetin në klasat e MGJP-së është folur në kapitullin 1 A.5; ne do të nxjerrim në pah dhe do të thellojmë tri nga këto pika.

a) Heterogjeniteti gjuhësor

MGJP-ja në formën e saj të origjinës ka qenë një mësim që vë në fokus të riatdhesuarit, ky mësim duhet të lehtësonte përfshirjen e nxënësve në shkollat e vendit të prejardhjes. Në atë kohë, në këtë mësim kanë marrë pjesë kryesisht fëmijët e punëtorëve emigrant, qëndrimi i të cilëve në vendin e emigrimit, konsiderohej si i përkohshëm. Lidhjet familjare dhe njohuritë gjuhësore kanë qenë më tepër homogjene. Por sot nuk kemi të bëjmë me një rast të tillë. Kështu për shembull, fëmijët e brezit të tretë të emigrimit, por edhe të tjerë, të cilët kanë emigruar para pak muajsh së bashku me prindërit e tyre, mund të ndjekin MGJP-në italiane apo kroate në Zvicër ose në Gjermani. Përveç kësaj ka gjithmonë e më shumë fëmijë nga marta të përziera, nga ku vetëm njëri prej prindërve flet gjuhën e prejardhjes ndërkohë që njohuritë e gjuhës amtare janë të pakta.

Shprehja «gjuhë e parë», për shumë fëmijë dhe të rinj është në vetvete jo më shumë e qartë, goftë nga fakti se ata janë rritur qysh nga lindja midis dy gjuhëve ose ngaqë njohuritë e tyre në gjuhën zyrtare në shkollë janë më të mëdha se ato në gjuhën e prejardhjes.

Nuk përbën asnjë përjashtim fakti që nxënësit gjatë mësimin të gjuhës së prejardhjes, pushimeve midis orëve ose gjatë bisedave joformale, nuk flasin dhe nuk komunikojnë në gjuhën amtare, por në gjuhën zyrtare.

b) Heterogjeniteti i moshës

Klasat e MGJP-së përbëhen pothuajse gjithmonë nga mosha të ndryshme; në raste ekstreme ata përfshijnë edhe nxënës të kopshteve deri tek klasat e nënta. Kjo e gjitha është edhe më e vështirë, pasi duke u nisur nga arsyet e sipërpërmendura, mosha dhe aftësia gjuhësore, jo domosdoshmërisht lidhen me mësimin e gjuhës së prejdardhjes (një nxënëse e klasës së tretë është ndonjëherë shumë më e mirë në gjuhën amtare, se sa një nxënëse e klasës së tetë, e cila e shumta e flet gjuhën amtare vetëm në shtëpi me nënën e saj). Përzierja e grupmoshave mund të jetë nga njëra anë një përparësi, pasi fëmijët në grupe të tilla mësojnë shumë nga njëri-tjetri. Por nga ana tjetër kjo gjë mund të sjellë dhe probleme, nëse ndryshimet në aspektin e njohurive dhe zhvillimit social janë aq të mëdha sa vështirë mund të gjenden interesa të përbashkët. Këtu vjen në ndihmë pikërisht kreativiteti didaktik i mësuesve të MGJP-së. Shkëmbimi dhe mbështetja e ndërsjellë mund të jenë një ndihmesë shumë e madhe. Të tjera informacione shtesë në lidhje me këtë ofrojnë edhe kapitujt 9–12 të këtij libri pune.

c) Sfondi familjar

Një tjetër dimension i heterogjenitetit ka të bëjë edhe me formimin arsimor si dhe me kushtet e jetesës së familjeve të ndryshme. Edhe në qoftë se ata vijnë nga i njëjti vend, kushtet e jetesës apo dhe formimi arsimor në vendin e emigrimit etj ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme në familje të ndryshme. Kjo gjë lidhet dhe me faktin, se arsyet e ndryshme ekonomike dhe politike i detyrojnë familjet e shtresave të ndryshme të marrin rrugën e emigrimit. Formimet e ndryshme socio-kulturore të nxënësve përkatës së bashku me ndryshimet gjuhësore dhe ato të moshës, përbëjnë një sidë të fortë për mësuesit e MGJP-së. Në raste të caktuara këto ndryshime mund të bëhen objekt i rëndësishëm diskutimi.

Atë çka nxënësit e MGJP-së kanë të përbashkët, janë përdorimi i dy ose më shumë gjuhëve, si dhe përfitimet e dyfishta prej tyre. Prandaj mësuesve të MGJP-së, të cilët punojnë me këta nxënës, u këshillohet që t'i informojnë ata tërësisht në lidhje me përdorimin e shumë gjuhëve.

Parë në një këndvështrim mund të thuhet me siguri, se përdorimi i dy gjuhëve nuk do të thotë zotërim i përkryer dhe me shqiptim origjinal i të dyja gjuhëve. Nxënësit zakonisht kanë nivele të ndryshme gjuhësore dhe kjo gjë është krejt normale. Me rëndësi të madhe është edhe njohja e arritjeve dhe aftësive gjuhësore, veçanërisht të njohurive të gjuhës amtare, të cilat nuk pranohen dhe nuk vlerësohen siç duhet nga shoqëria dhe sistemet e zakonshme shkollore. Shumë i rekomanduar është libri «Psikolinguistika e dygjuhësisë» nga Grosjean & Li (2013). (Për fat të keq vetëm në gjuhën angleze «The Psycholinguistics of Bilingualism») Ky libër ofron njohuritë bazë dhe lehtësisht të kuptueshme si dhe ndihmon mësimdhënësit e MGJP-së në formimin e tyre të mëtejshëm dhe në këshillimin e

prindërve e të personave të tjerë të cilët janë skeptikë ndaj çështjeve të tilla siç janë mësimi i gjuhës së prejdardhjes dhe dygjuhësia.

8. Materialet mësimore dhe detyrat e shtëpisë

a) Materialet mësimore

Një nga sfidat, me të cilat përballen shumë mësues të MGJP-së, ka të bëjë dhe me shqetësimet e tyre në lidhje me mjetet dhe materialet e posaçme mësimore (krahaso kapitullin 1A.6 dhe 2B.2). Më e detajuar kjo paraqitet në kapitullin 10A.4 («Burimet e mundshme të materiale mësimore»), ku (ashtu si në kapitullin 10A.5 dhe 6) jepen një sërë udhëzimesh konkrete dhe praktike për sigurimin e materialit mësimor. Shumë me vlerë është dhe shkëmbimi midis mësuesve në lidhje me materialet mësimore që ata përdorin dhe burimeve të tjera elektronike që ata shfrytëzojnë. Shumë prej mësuesve kanë dhe një sërë materialesh të krijuara vetë. Shkëmbimi apo krijimi i një arkivi (mundësisht në formë elektronike) mund të jetë për shumë mësimdhënës një ndihmë tejet e madhe dhe e dobishme.

b) Detyrat e shtëpisë

Në thelb, detyrat e shtëpisë janë shumë të dobishme për mësimin e gjuhës së prejdardhjes, pasi numri i leksioneve të marra gjatë javës apo vitit është shumë i kufizuar. Megjithatë praktikimi me detyrat e shtëpisë ndryshon nga njëri vend në tjetrin. Kështu që është e rëndësishme të orientohesh sipas rregullave përkatëse të sistemit shkollor vendor. Aspekte të tjera të cilat duhen pasur parasysh janë edhe detyrimet e tjera të fëmijëve gjatë javës si dhe koha e lirë që kanë ata në dispozicion.

Nëse detyrat e shtëpisë paraqesin një mbingarkesë për nxënësit, kjo do të ishte një arsye më shumë për të mos shkuar më në mësimin e MGJP-së. Por nëse ato janë detyra plotësuese të dobishme dhe lehtësisht të punueshme, atëherë mund të mbështesin procesin mësimor dhe të përkrahen njëkohësisht edhe nga prindërit.

Po aq e rëndësishme sa sasia është edhe cilësia e detyrave të shtëpisë. Për detyra tërheqëse, të qarta dhe atraktive, nxënësit marrin dhe pak nga koha e tyre e lirë, ndërsa për detyrat e detyrueshme dhe të mërzitshme edhe 20 minuta janë shumë.

9. Vlerësimi i aftësive dhe i rezultateve të nxënësve

Gjatë punës me një grup heterogjen nxënësish, individualizimi i pjesëshëm i qëllimeve, i objektivave dhe i kërkesave, përbën një mundësi shumë të mirë për ofrimin e një mësimi sa më cilësor (krahaso gjithashtu edhe kapitullin 3 në lidhje me karakteristikat e një mësimi sa më të mirë). Me individualizimin janë të lidhura dhe çështjet e sfidave përsa i përket vlerësimit të rezultateve. Kapitulli 7 (Të vlerësosh rezultatet nga pikëpamja edukative) trajton aspekte aktuale dhe thelbësore, në pjesën 7 B ka shembuj praktikë që japin sugjerime të duhura. Por paralelisht kemi të bëjmë dhe me një çështje pamundësie, duke marrë parasysh klasat heterogjene dhe kohën e shkurtër, për të dhënë notat e duhura dhe të drejta, të cilat vlerësojnë aftësitë e ndryshme të nxënësve.

I rëndësishëm është gjithashtu dhe fakti se çfarë pritshmëri kanë nga njëra anë prindërit dhe nga ana tjetër mësuesit e mësimin të zakonshëm në lidhje me notat e MGJP-së. Mësuesit vendor duan të shikojnë rezultate objektive, prej të cilave dalin përfundime të sigurtat e konkrete në lidhje me punën e tyre. Prindërit duan gjithashtu të shikojnë mundësisht rezultate të mira, pasi notat e këqija i shtyjnë prindërit, që t'i çregjistrojnë fëmijët e tyre nga mësimi i gjuhës së prejdardhjes, e cila po t'i referohemi aspektit fakultativ të mësimin, është krejtësisht e mundshme. Zgjidhje kësaj dileme i japin pikërisht bisedimet e frytshme e të dyja palëve, pra midis prindërve dhe mësuesve kujdestarë. Por problematike mund të jetë ngarkesa e madhe kohore e mësuesve të MGJP-së. Në këtë rast është e këshillueshme, të reduktohet komunikimi me disa prej nxënësve, të cilët shfaqin anomali të veçanta, ose për të cilët për arsye të tjera, (p.sh. pas një emigrimi të suksesshëm kohët e fundit) përkrahja e përbashkët është shumë e rëndësishme.

Vlerësimi i nxënësve të MGJP-së ka në vetvete një potencial të lartë të mbingarkesës, gjë e cila nuk duhet të nënvlerësohet aspak.

Ne ju këshillojmë që kjo gjë të merret seriozisht dhe kjo çështje të diskutohet edhe me përgjegjësit vendor. Përsa i përket aspektit të përkrahjes së nxënësve, rekomandohet jo thjesht vënia e notave, por edhe dhënia e një feedback-u me shkrim ose me gojë për të forcuar aftësitë e tyre për vetëvlerësim nëpërmjet kritereve të zbatueshme.

10. Drejtimi i klasës dhe disiplina: Si të sillemi me nxënësit

Përveç kompetencave të specialitetit, një detyrë e shkollës është edhe ndërmjetësimi i vlerave dhe kompetencave sociale (kjo i përgjigjet detyrës së shkollës filllore si institucion arsimor). Megjithatë, në këtë drejtim, mbizotërojnë pjesërisht prioritete dhe nevoja të ndryshme të vendeve specifike. Kështu për shembull, sistemi shkollor në një vend mund t'i kushtojë më shumë rëndësi të qenit i pavarur, ndërkohë që një vend tjetër radhit si kompetenca kryesore zellin, bindjen dhe përpikërinë. Ka dhe vende të tjera, të cilat në qendër të vëmendjes vënë edukimin qytetar (krahaso gjithashtu kapitujt 4,5, që ndërthurin së bashku aspektet kryesore, për atë që në vendet e Evropës Perëndimore dhe Veriore përbën një rëndësi të veçantë).

Ndryshimet e përmendura, të cilat vihen re dhe nga njëri mësimdhënës tek tjetri, ndikojnë në drejtimin dhe zbatimin e rregullave të klasës. Nxënësit janë të njohur me drejtimin e klasës të vendit të emigrimit dhe e shohin këtë si krejt normale. Megjithatë, mënyra e drejtimit të klasës ndryshon dukshëm nga njëri mësimdhënës i MGJP-së tek tjetri. Por e rëndësishme është që këto ndryshime të dihen dhe të vendosin një sërë rregullash gjatë të folurit me nxënësit.

Jo rrallë mësimdhënësit e MGJP-së raportojnë për «problemet disiplinore» të hamendësuar, për shkak se drejtimi i klasave të tyre ndryshon nga ai i vendit të emigrimit, dhe se nxënësit dhe mësuesit kanë pritshmëri të ndryshme ndaj njëri-tjetrit.

Ne u rekomandojmë mësimdhënësve të MGJP-së, gjatë vizitave dhe bisedave në shkolla të ndryshme që të njohin më nga afër mënyrat e të sjellurit, ndarjen e roleve (nxënës-mësues) si dhe ritualet e klasave. Pas kësaj ata me ndërgjegje mund të vendosin rregullat e tyre autentike nëpër klasa. Kjo mund të lidhet me vlerat, normat dhe ritualet si të vendit të emigrimit, ashtu dhe vendit të prejdardhjes. Nëse rregullat si edhe pasojat e shkeljes së rregullave diskutohen bashkë me nxënësit, atëherë ato janë më të pranueshme dhe respektohen më tepër.

Bibliografia

- Calderon, Ruth; Rosita Fibbi; Jasmine Truong (2013): Arbeitssituation und Weiterbildungsbedürfnisse von Lehrpersonen für den Unterricht in heimatlicher Sprache und Kultur. Neuchâtel: rc consulta. Link: http://www.rc-consulta.ch/pdf/HSK-Erhebung_d_def.pdf
- Europäische Union (2005): Rahmenstrategie für Mehrsprachigkeit. Link: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11084_de.htm oder <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX:52005DC0596>
- Grosjean, François; Ping Li (2013): The Psycholinguistics of Bilingualism. Malden, MA, & Oxford: Wiley-Blackwell.
- James, Carl; Peter Garrett (1992): The Scope of Language Awareness. In: C. James and P. Garrett (eds.): Language Awareness in the Classroom. London: Longman, S. 3–20.
- Schader, Basil; Nexhat Maloku (2015): Förderung des Schreibens in der Erstsprache (= Reihe «Materialien für den herkunftssprachlichen Unterricht»; Didaktische Anregungen 1). vpod Bildungspolitik (2014): Sonderheft Nr. 188/189 «Die Zukunft des Erstsprachunterrichts» (div. Beiträge).